

## Pesti viceházmesternők.

Írta: KOVÁCS LYDIA

Bár megbotlunk nyomorukban, alig vesszük észre őket . . . Azaz, hogy mégis. Kényelmesen berendezett, fűtött szobáink ablakaiból néha-néha figyeljük a viciné munkáját s olykor érezzük is, hogy valami nincsen rendjén a pesti vicerendszerben... Az, hogy csak robot jut a meggörnyedt hátú, aszott testű vicinének és jólét a pesti házmestereknek... Ha csak úgy félszemmel is belepillantánk bűzös levegőjű, penészes odvaikba, ahol felénk kiált kétségbeesett panasza ennek az elcsigázott, agyonfáradt népnek — sok szemrehányó vádat hozhatnánk el magunkkal a társadalom ellen, amely szemet huny a bércaszárnyák legszerencsétlenebb lakóinak szörnyű sorsa előtt és szóttanul halad el naponta a vicenyomorúság szennyesládája mellett. Pedig ezt a nyomort nem is az újságból olvassuk; mert hát kinek jutna eszébe a viceproletariátus ügyét szeretettel felkarolni? Regényekből sem kell, hogy merítsük, mert szemünk előtt játszódik le gorkijji valóságában... A pesti lakó előtt nem maradhat titokban a vicenyomorúság. Akaratlan



Munkában

Szőnyi Lajos felvétele

figyeléssel is megállapíthatja, hogy a vice, aki rendben tartja a házat, mos, sikál és fagyoskodik a »gangokon«, havat lapátol a ház előtti csatakos úttesten — nem él oly körülmények között, mint a boldog házmester, aki tiszta, szép lakásáit és a jövedelmező negyedpénzekért a ház munkáiból nem tartott meg a maga számára egyebet, mint — a kapunyitás jól jövedelmező munkáját... A negyedpénz a házmesterekhez vándorol, ahelyett, hogy a vice munkáját jutalmazná meg vele. Ezeknek meg kell elégedniük a sovány szemétpénzzel, meg azzal az odvas lyukkal, amelyet a »jószió« háztulajdonosok adnak nekik nagylelkűen...

Lássuk csak. Menjünk el hozzájuk, nézzünk be az otthonukba és állapítsuk meg azt a megdöbbentő valóságot, amelyet emberi lelkiismeretlenség teremtett.

\*

Íme egy hihetetlen kép. Az István-ut 18. számú ház, amely Zimmerman Jakab tulajdona, gyönyörű, modern, hatalmas architektúra. Önkéntelenül arra gondolunk, hogy az új palota építésénél bizonyára nem feledkeztek meg tisztességes vicelakásról sem. Csakhamar megállapíthatjuk, hogy ez a feltevésünk téves. A vice ebben a szép, előkelő épületben nem lakik a föld színén. Úgy botorkáltunk le a sötét pincébe, ahol a fűszek mellett egy kicsi fűlkéből petróleum-lámpa világa szűrődött ki. Itt ebben a bűzös fűlkében lakik a ház vicéje, akihez midőn bekopogtattunk, alig tudtuk megbotránkozásunkat elrejtetni. Két méter szélessége, s ugyanannyi hossza van ennek a lyuknak; ablaka egyáltalában nincs, ellenben mind a négy oldalfalát belepte a viruló penész... Öten vannak a szobában. Két asszony, két férfi, meg egy húszesztendős, erős parasztleány, aki a szomorúan pislogó petróleum-lámpás füstös lángja mellett abécés-könyvet betűzget szorgalmasan. Már hónapok óta lakik itt és szükségét látja az írás-olvasás tudományának, mert odahaza az erdélyi kis faluban nem tanították meg erre. A viciné kötényével törülget meg egy roskadozó széket és helyet kínál meg.

— Bizony, keserves a vicesors, — mondja — mert alig-alig van jövedelem. Mindössze tizennégy forint szemétpénzt kapok, meg ezt a kis göthös lyukat azért a fűszek

robotért, amit itt végzek... Az egész házat én takarítom; a házmesterné szegény nem segíthet, mert az a háziuréknál van elfoglalva. Gyönyörű lakása van ám a háziurnak, sok ott a dolog s így reám hárul minden külső munka. De ha legalább becsületes lakást kapnánk, mert ez a lyuk itt bizony rettenetes... A férfiak hallgatnak, az asszony pedig kérges, kidolgozott tenyerét ölében nyugtatja és a viláért sem beszélne többet. Alig bírjuk el a fojtó, nedves bűzt és kisietünk a pince labirintusába; akkor vesszük észre, hogy a »vicelakásnak« még az a kedve sincs meg, mint a mellette levő fűszeknek, amelyekre mégis rávilágít az alagsor udvarra kivájt homályos ablakszeme... Itt nincs semmi az ajtó előtt, csak a rideg, vakolatlan téglafal meredez sötétben a vicelakás szomorú ajtajára, — mellette pedig a lügos gőzű mosókonyha, ahol éppen vidáman dalogtatva dolgoznak a mosónők... A viciné feljön velem, de mielőtt elhagynók a borzalmas poklot, vállára kap egy hatalmas létrát és megy világot gyűjtani a ház lakóinak... És egyenkint gyűlnak ki a gázlámpák... Fényesség világítja be az udvart, csak odalenn a világosságot hozó páriák lakóhelyét borítja a sötétség.

Az Erzsébet-körút 58. számú nagy sarokházba is bekopogtattunk... Mindenütt gyönyörű tisztaság tölt el jóleső érzéssel, amint belépünk az udvarra... Amerre csak a szén ellát, a viceék munkája ragyog... Mert a házmester bizony egy törölt sem venne a kezébe; kényelmes, ta-



A „Jómódúak”

Szőnyi Lajos felvétele

karos otthonában úri módban él s arra sincs szükség, hogy a házban lakó háziasszony otthonában segédkezzék. A munkát ott is ellátja a viciné, aki éppen most mángorol a háziasszonyéknak, de ha jut idő, — és muszáj, hogy jusson — segít a házmesterné háztartásában is. Az illemhely mögött megtaláljuk lakását. A förtelmes, ablaktalan, sőtét szobácskában csak Bálint Ferenc, a férj, van otthon, meg egy albérlő, aki éhesen szalonnázik az ágyon.

Utána még szomorúbb helyre bukkantunk., A Rottenbiller-utca 64-es számú házba, ahol már a háromszögű, keskeny udvaron tarthatatlan, furcsa szag csapott meg. Még kellemetlenebb volt a tartózkodás az ablaktalan, alig egy méter széles vicezugban, amelynek bútorzatát két, hosszában felállított rozoga ágy képezte. Nedves, piszkos, penészes odú, s Elekes Józsefné síró arccal riad fel, midőn belépünk hozzá. Szívettépő, borzalmas látványban volt részünk. A szegényes ágyon egy ványadt kis leány ette kelletlenül a vékony lére eresztett rántott levest... Kicsi testen csak csont és bőr s apróra összezsugorodott beteg szemecskéi szomorúan bámultak reám. Mellette hathónapos kis öccsének szenvedő hörgése jajdult fel fájdalmas egyformaságban; fátyolos szemecskéi meredten tapadtak az édesanyja síró arcára.

— Hogy miben van része egy szerencsétlen anyának, — zokogja a fiatal asszony. — Látja, nagysága, ez a kis poronty, mióta ebben a kamrában lakunk, mindég beteg. A kis leányom is, akibe csak háltni jár az élet; most még fülbajt is kapott, úgy vettem észre ...

— És mit szól az orvos? Türi, hogy ilyen zugot adjon a háziúr magának?

— Orvos?! Lelkem, kisasszonykám, hiszen még nem is járt nálam. Azt sem tudom, mi a baja a csemetéimnek: mert hát melyik szegény embernek telik erre? Hiszen alig bírunk megélni! Ha már orvosra tellene, akkor lakásra is jutna s nem kellene ilyen egészségtelen lyukban sýnlődnem... A kórházba nem ereszttem a gyermekemet; félek, hogy nem bánnak vele olyan jól, mint én, — de még

megvizsgáltatni sem vihetem oda, mert arra sincs időm. Így tehát magam ápolom, magam gyógyítgatom, amikor időt lophatok erre. Tetszik tudni, ha háromemeletes is a ház, még csak elvégezném valahogyan a külső munkát, de a házmesternél van nagyon sok dolog. Neki ugyanis tisztító-intézete van és nekem kell kora reggeltől késő estig a szennyesért szaladgálnom, meg kihordanom a tiszta holmit. Nemcsak a gyerekeim gondozását végzem lopva, hanem a házbeli vicemunkát is...

— Hát aztán kap-e érte külön fizetést?

— Külön fizetést? Talán tréfálni tetszik? Ezt a zugot e, ahol a gyerekeim betegek lettek, meg tíz forint szemétpénz-jövedelmet havonta! A házmester üzleti munkáját is el kell végezni érte... Este tíz órakor jöhetnek be csak a lakásba, akkor főzök egy kis rántottleves, vagy krumplit a gyerekeimnek. Délben hideg kolbászt, vagy szalonnát esznek. Úgy, ahogy jön... Időt nem tudok szakítani még a pihenésre sem, pedig higgye el, majd leszakad a lábam a szaladgálástól... Nem is tudom, mit tegyek? Itt szeretném hagyni ezt a komisz helyet, de hát mindenütt csak ilyen a vicesors... A házmesterek urat játszanak, — mi beledöglünk a munkába — övék a jövedelem... Még az ő munkájukat is elvégezzük.

A gyermek irtózatoss köhögése félbeszakította az anya panaszát mi pedig búcsút vettünk a szomorú tanyától és mentünk tovább... Folytatni utunkat, hogy kikaparjuk a bérházak mélyéből az emberi gyalázatosságokat... És nem találtunk sehol jobbat. Az István-út 32. számú házban ugyancsak az illemhely mögött van tanyája a vicenyomornak; a Thököly-út 42. számú sarokpalotában a hátsó lépcső oldalfalát ütötték ki vicelakásnak s így természetesen csak félméteres ablakszemek szolgáltatják a »friss levegőt« a bűzhödtt odúnak. Ugyanígy a Thököly-út 10. szám alatt, Ö1 m o s s y Ödön házában. A viceszoba magassága itt nem több másfél méternél. Nemkülönben a Thököly-út 3. számú házban, melynek vicelakása szintén ilyen fél ablakszemes, irtózatossan alacsony zug... A vicinét nem találtuk benn; künn síkált. De azért benéztünk a házmesterhez is, akinél két tágas, csinosan berendezett szobát találtunk... Az ebédlőben ült a házmester-pár és gondtalanul fogyasztotta az asztalra tált fehérhúsú, pirosra sült illatos csibét és a mosolygós cseresznye-befőttet...

\*

Tisztelt és tekintetes Elöljáróságok! Nem gondolják, hogy jó volna a tisztiorvosokkal egy kis váratlan razziát rendezni a vicelakásokban?... Vagy meddig fogják túrni a háziurak tömeg<sup>1</sup>-gyilkosságát, akik a maguk és házmestereik kényelmének megteremtésére e szerencsétlen páriákat kizsákmányolják...



Csatakos időben

Szőnyi Lajos felvétele